

SLOVENEK

Velja po pošti:

za celo leto naprej K 26—
za pol leta " " 13—
za četrt leta " " 6-50
za en mesec " " 2-20

V upravnishtvu:

za celo leto naprej K 22-40
za pol leta " " 11-20
za četrt leta " " 5-60
za en mesec " " 1-90

Za pošlj. na dom 20 h na mesec.

Prezamozne štev. 10 h.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah št. 2 (vhod čez dvorišče nad tiskarno). — Rokopisni se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uredniškega telefona št. 74.

Političen list za slovenski narod

Upravištvu je v Kopitarjevih ulicah št. 2. — Vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. Upraviškega telefona št. 188.

Inserati:

Enostop. petlčvrsta (72 mm):
za enkrat . . . . . 13 h
za dvakrat . . . . . 11 "
za trikrat . . . . . 9 "
za več ko trikrat . . . . . 8 "
V reklamnih noticah stan e enostopna garmondvrsta 26 h. Pri večkratnem objavljenju primeren popust.

Izhaja

vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob pol 6. uri popoldne.

Razdolžitev kmetij.

V roki imam poročilo gosposke zbornice državnega zbora o reformi kmetijskega realnega kredita.

Dr. pl. Grabmayr pride koncem svojega sino zanimivega poročila do sledečih resolucij:

Vlada izdelaj okvirni zakon, ki določa:

1. Da se vknjiženi dolgovi na poljedelskih in gozdarskih posestvih ne smejo poljubno odpovedovati, temveč mora biti določeno, da se dolg odplačuje v letnih anuitetah tekom let in sicer najkasneje v šestdesetih letih. Izjeme glede neodpovedljivosti in odplačljivosti so dovoljene le za vknjižene terjatve najozžjega sorodstva posestnikovega.

2. Vknjižene terjatve javnih denarnih zavodov na označenih posestvih se morajo spremeniti v take, da bodo neodpovedljive in da se odplačujejo v anuitetah v najkasneje šestdesetih letih.

3. Ako pride posestvo na kant in v izvršilno prodajo, ga mora kupec osvoboditi vseh odpovedljivih dolgov. Deželni hipotekarni zavod posreduje in po potrebi da primerno posojilo novemu posestniku na razpolago.

4. Deželni zbori določijo, kedaj taka postava stopi za dotično deželo v veljavo. Važna bi bila taka postava, kakor jo priporoča navedena resolucija. Vendar se jaz prav nič ne udajam slepivi nadi, da bi reforma realnega kredita bilo za propadajočo kmetijo vse storjeno.

Kmet dandanes večinoma ne izhaja, kmetuje v izgubo. Vzrokov za to pa je več: deloma nazadnjaško gospodarstvo, podraženje in pomanjkanje delavnih moči, prej neznan rastoče potrebe, velike dote, ponekod zganjpitje in pa končno predrag zemljknižni in osebni kredit.

To so glavne rane, vsled katerih kravi kmetija. Da se te zacelijo, je vzajemna naloga kmetske samopomoči in pa deželnega ter državnega zastopstva.

Naloga za saniranje kmetskih razmer je velika in silno težavna, a taka ni, da bi bilo treba obupavati.

Če se ozremo deset let nazaj, kaj je S. L. S. v deželi storila za zboljšanje kmetskih razmer, in to vse brez sodelovanja deželnega in državnega zbora, potem

se nam širijo srca ponosa in pa poguma, da se bo posrečilo popolno saniranje kmetije, ko bo še dežela in pa država s svojimi denarnimi in postavodajalnimi sredstvi posegla vmes. Toliko samo mimogrede.

Vrnimo se tedaj k dr. Grabmayr-jevi resoluciji. Ta resolucija hoče postaviti, ki bi določala, da vsi dolgovi, ki se vknjižijo na posestvo od dne, ko stopi taka postava v veljavo, postanejo neodpovedljivi in v anuitetah odplačljivi. To bi bilo na primer tako-le: Kmet si izposodi 1000 kron in da ta dolg na zemljišče vknjiži. Dosedaj je smel upnik tako posojilo zahtevati kadarkoli nazaj v celi vsoti. Odsihmal pa — ako napravijo tako postavu — se bo upnik moral pri posojilu dogovoriti, po kakšnih obrestih mu posodi in na koliko let. Najkrajši rok naj bi bil 10 in najdaljši 60 let. Na podlagi takega dogovora se določi letno odplačilo na obrestih in glavnici ter se to tudi v zemljiški knjigi vknjiži. Osebna posojila, ki ne pridejo v zemljiško knjigo, bi seveda ostala, kakoršna so.

Ako se napravi nameravana postava, bo posledica temu, da iz zemljiške knjige izginejo vsa privatna hipotekarna posojila in stopila bodo na njihovo mesto hipotekarna posojila javnih denarnih zavodov, osobito deželnih hipotekarnih bank. Zakaj? Privatni kapital različnih kmetskih bogatašev, ki še dandanes igra veliko, ponekod tudi nečedno, kmetu škodljivo vlogo, se ne bo mogel pečati s hipotekarnimi posojili, ker posojila, katerih ne more vsak hip odpovedati, temveč so vezana na določeno obrestno mero in na enakomerno odplačevanje, recimo v 20—60 let, ne morejo ugajati privatnemu kapitalistu.

Vsled take postave bi tudi obrestna mera za hipoteke padla, katera je dandanes 4½ do 5 odstotkov, pa še celo 8 odstotkov!

Kakor sem že svoj čas v deželni zbornici pri utemeljevanju ustanovitve deželne banke naglašal, bo deželni hipotekarni zavod dajal posojila po najnižji obrestni meri, ki je mogoča. Deželnim denarnim zavodom, kakoršna bo tudi kranjska deželna banka, ne gre toliko za dobiček, temveč da kolikor mogoče splošnosti pri najemanju posojil koristijo.

Pa še za nekaj gre pri ti akciji za razdolževanje kmetije. Ni sicer formulirano v resolucijah gosposke zbornice, pa v po-

stavo mora na vsak način priti, to je namreč zmanjšanje intabulacijskih in ekstablacijskih stroškov.

Na zemljišču vknjižena posojila na prvo postavko so najbolj varna, stroški za vknjižbo so pa silno veliki. Pri malih posojilih na vknjižbo znašajo stroški intabulacije primeroma s posojilom velikansko svoto. To ne more tako ostati! Različne pristojbine na kolekih in pa posredovanje notarja pri napravi gotovih listin se mora odpraviti, ako se hoče mallega in srednjega kmeta varovati.

Prijatelji razdolževanja kmetije tudi žele, da se hipotekarna posojila pri deželnih denarnih zavodih uredi tako, da kmet dobi posojilo v polni imenski vrednosti zastavnega lista in da se kurzna diferenca med kurzom in nominalno zastavnega lista pokrije iz javnih sredstev; nadalje da se zahteva plačilo obresti poluletno nazaj (dekurzivno) in ne poluletno naprej.

No to so že podrobnosti, in ne vem, če se bodo dale izvršiti takoj.

Pa že samo to, kar nasvetuje dr. Grabmayrjeva resolucija, in pa, da se zmanjšanje intabulacijskih in ekstablacijskih stroškov postavno doseže, je velikanski napredek v zadevi zemljknižnega zadolževanja v prid naši kmetiji.

Da pa more taka reforma zemljknižnega kredita v življenje stopiti, treba denarne organizacije. Za osebni kredit treba zadostno Rajfajznovih posojilnic, za realni ali zemljiški kredit pa deželnih hipotekarnih zavodov.

Pri nas smo, hvala Bogu in pa delu naše stranke, za sprejem take postave pripravljani. Dežela je — z malimi izjemami — vsa preprežena s posojilnicami za osebni kredit; za zemljiški kredit pa imamo že hranilnic, ustanova tako potrebne deželne banke pa je le še vprašanje najkrajšega časa.

Vsaka postava omejuje svobodo. Tako je tudi z nameravano postavu o reformi realnega kredita. Vendar bi bila ta postava taka, da bi ne posegala nazaj in bi ne kratila sedanjim privatnim zemljknižnim upnikom pridobljenih pravic. Le za bodoče zemljknižne dolgove bi se zahtevala neodpovedljivost, amortizacija in stalna obrestna mera.

Pa še tu bodo izjeme, kadar in kjer so opravičene. Te izjeme bodo veljale za najbližnje sorodstvo.

N. pr ako gospodar izroči posestvo sinu, izgovori večkrat gotovo vsoto denarja in pa doto drugim svojim otrokom iz grunta. To se navadno zemljknižno zavaruje. Za take hipoteke se večkrat ne zahtevajo obresti. Krivično in trdo bi bilo za gospodarja in pa tudi za sorodstvo, ako bi zahtevala postava, da se take hipoteke spremene v odplačivne in bi dote gospodarjev brat ne mogel v celoti, ampak le v letnih obrokih zahtevati.

Ako se nameravana postava napravi, se bo pokazal uspeh v par desetletjih v tem, da bodo vse nezdrave hipoteke, to je one, ki obremenjujejo čez dopustno mero, izginile. Obrestna mera bo padla, vsled tega se tudi letno odplačevanje na glavnici ne bo čutilo. Hipotečna posojila bodo močne hranilnice. Še bolj pa deželni hipotekarni zavodi na-se potegnili.

Osebni kredit, to so posojila na kratek čas in brez intabulacije, se bodo koncentrirala v Rajfajznovih malih posojilnicah. Pri pravi sistematični denarni organizaciji mora tudi obrestna mera za osebna posojila pasti.

Razdolževanje kmetije bi se po nameravani postavi polagoma in brez vsakega radikalnega preobrata doseglo. Zato pa bi bilo prav, da se državni zbor te zadeve čimprej loti, kajti silno potrebna je za našo kmetijo.

J. Mandelj.

Ivan Kregar v prvi seji trgovske in obrtne zbornice.

Danes priobčujemo na splošno željo zanimiv govor svetnika trgovske in obrtne zbornice g. Ivana Kregarja, ki ga je govoril v prvi seji trgovske in obrtne zbornice in ki z bengalično lučjo razsvetljuje delo izvrstne gosposke. G. Ivan Kregar je govoril:

Visoka zbornica! V svojem in imenu svojih tovarišev izjavim, da letošnjih nadomestnih volitev ne sprejememo na znanje in protestiramo proti načinu, po katerem so se volitve vršile. Vzroki za to so pa sledeči: Po 20. septembru nastal je položaj, da se obe slovenski stranki zblížate in da poneha vsaj tisti ostudni osebni boj, ki je toliko časa in pri vsakih volitvah div-

LISTEK.

„Za narodov blagor.“

(Iz dnevnika »Slovenski novičar« svoobodno posnel in predelal dr. L. Lénard.)

Našemu trgu se pravi Čemerno, toda onega dne je bilo v njem prav veselo. Naše veselje je bilo ne samo prijetno, ampak tudi čez vse pošteno in koristno, zato, ker smo se veselili »Za narodov blagor«.

Odkar sta se naša prastariša preobjedla zrelih jabolok, ne padajo one več ljudem brez truda v naročje. Tudi mi smo imeli z našo prireditvijo mnogo težav, toda vse je premagala požrtvovalnost in gorečnost in navdušenje »za narodov blagor«. Največja težava je bila koj v začetu, ko smo morali poiskati vzrok in predmet našega veselja. O tem smo se posvetovali pozno čez polnoč v posebni sobi gostilne pri »Verderberju«. Predmet je moral biti važen, vsem razumljiv in vsem petnajsterim strankam, na katere se deli prebivalstvo našega trga, enako blizu stolec. Gospod davkar je predlagal, da bi obhajali tisoč dvesto in devettridesetletnico, odkar so se naši predniki osvobodili Obrov in prišli potem pod vladu naše milostljive cesarske hiše, organist pa je odgovoril, da bi bilo bolje vzeti kakšno obletnico solunskih bratov. Gospod zdravnik

se je oglasil, da bi morda kazalo spominjati se dogodka, ko se je iznašlo cepljenje koz, gospod sodnik je pa predlagal, naj bi se veselili vpeljave porotnih sodišč, ki lahko oproste vsacega lumpa. Učitelj je bil za obletnico, ko se bo sezidala nova šola, Kačkarjev oče pa za obletnico, ko se je posipala pot čez Veterni vrh. Slednjič smo se zedinili, da bomo praznovali trinajstletnico, ko se je postavil most čez naš potok, oni železni most, ki nam je bil tako potreben in nam je tako koristen in nas je veljal toliko govorjenja in 3.742 kron 15 vinarjev, za kar je polovico prispevala država, tretjino dežela, tisoč kron je dala naša tovarna, ostalo pa in stroške otvoritvene veselice smo morali pokriti iz občinske blagajne. In poslednji stroški so bili še enkrat tako veliki. Torej se spodobi, da praznujemo enkrat obletnico dogodka, ki nas je veljal toliko truda in stroškov.

Sprejeto.

Dalje smo sklenili, naj se veselica vrši v prostorih gostilne gosposke Verderberja, ki nam je zajamčil najljudnejšo postrežbo in kulantne cene. Gospod Verderber je prišel s svojo materjo nekje s Koroškega, ko bil še majhen deček. Njegova mati je najela prostore v Prežganjčkovi hiši in otvorila gostilno, točila vedno sveže puntigamsko pivo, imela vedno polno gostov in je prišla kmalu do premoženja in do vpliva. Ko je Prežganjček prišel v zadrego, je kupila od nje hišo, jo prezidala in razširila in naredila iz nje pravi hotel, ki je

postal središče narodnega in ljudskega življenja našega trga. Njen sin je sicer nekoč izjavil pred sodiščem, ko ga je neko dekletko tožilo za alimentacije, da nima niti hlač svojih, toda to ga ni oviralo, da ne bi igral važne vloge v našem javnem življenju, kajti v njegovih rokah je bila imenitna postojanka — gostilna. Res, da je komaj za silo lomil slovenščino in da je bil naroden na »Nemško strazo«, toda bil je zaslužen za našo narodno stvar, ker je rad oddajal svoje prostore za narodne veselice in skrbel za dobro postrežbo in za vedno sveže puntigamsko pivo.

Tako je bilo vse pripravljeno za veselico »za narodov blagor«.

Nekaj dni pred veselico so se prikazali na stenah obširni plakati z napisom:

Za narodov blagor!

Vsi Slovenci na krov!

Vsaka zavedna Slovenka in vsak zaveden Slovenec mora v nedeljo na veliko narodno veselico v gostilni pri Verderberju.

Trinajstletnica mostu čez Kurji potok. Velika narodna veselica, srečolov, ples in prosta zabava.

Gostom bodo stregle naše narodne dame in dekleta v narodnih nošah. Čisti dobiček gre »za narodov blagor«.

Veselica je izpadla imenitno in udeležba je bila velikanska, kot pri vseh narodnih prireditvah v našem zavednem Čemernem. Pri čepu so stali sama gospa županja in so imeli polno dela, ker je bilo treba nastavljati vedno nove sodčke puntigamskega piva. Toda gospa županja so ponosni na svojo narodno dolžnost in ne odstopijo nikomur pravice do čepa. Stregle so jim v slovenskih narodnih nošah gospodične Krampeljčkova, Samosrajčnikova, Pezdinrkova, Bosopetnikova, Brezdelnikova, Štimanova, Jezičnikova, Ferbečeva, Postopačeva, Pucarjeva, Zadolžnikova in Gladomornikova, in kdo bi še naštel vsa dična imena nežnih bitij, ki so se danes postavila v narodovo službo. Urnih krač so prinašale prazne vrčke, gospa županja so jih polnili iz svoje vedno odprte pipe, in potem so jih spet ravno tako urno odnašale žejnim narodnim gostom.

Prave frankfurtarske klobasice so prodajale gospe in gospodične Lačnikova, Pumarjeva, Žejnikova in Praznikova. Kranjskega pekočega hrena sta dodajali gospodični Tunihtgutova in Nazevajsova.

Ako si zavil okrog vogla, si si lahko poslal življenje z raznimi sladšćicami in izbranimi rečmi. Sladšćice so prodajale gospodične Sladkogobčnikova, Kravžejčeva, Pikčeva in Pogledajeva. Da bi ti zavžite sladšćice ne pokvarile prebave ali ne povzročile srčne napake, si zamogel zaliti s kozarčkom Florijana ali pa navad-